NUS.1 Identitad, corp, sanadad - s'enconuscher ed avair quità da sasez

			renviaments
	1.	**Las scolaras ed ils scolars san scuvrir e descriver sasezs ed auters.**	
NUS.1.1		*Jau sun jau* Las scolaras ed ils scolars ...	
1	a	» san sa descriver sco persuna cun caracteristicas multifaras (p.ex. caracteristicas exteriuras, famiglia, amis, hobi) e sa differenziar d'auters.	
	b	» san - a maun d'exempels (p.ex. en istorgias) - descriver sentiments ed interess e numnar differenzas e puncts cuminaivels.	
2	c	» san explorar lur abilitads e caracterisar sasezs.	
	d	» san raquintar da lur vita da fin ussa e percorscher tge ch'è sa midà e tge ch'è restà il medem.	
	e	» san sviluppar visiuns per lur avegnir e raquintar da talas (p.ex. tscherna da la scola, professiun preferida, hobis, moda da viver).	
		▶ Cumpetenzas consecutivas: ERC.5.1	

			renviaments AS - Percepziun (2) FSP - Sanadad AS - Corp, sanadad e motorica (1)
	2.	**Las scolaras ed ils scolars san surpigliar cunresponsabladad per lur sanadad e per lur bainesser e san sa proteger cunter privels.**	
NUS.1.2		*Sanadad e bainesser* Las scolaras ed ils scolars ...	
1			
	a	» san descriver lur bainesser subjectiv e colliar quel cun experientschas (p.ex. situaziuns da plaschair, activitad, calma, cuntentientscha).	
	b	» san sa proteger cunter privels ed enconuschan mesiras da protecziun correspundentas (p.ex. en il traffic sin via, en cas da violenza en scola, tar lavurs manualas). » san numnar acts dischagreabels e nunvulids vi da lur corp e sa cunfinar envers tals (p.ex. dir da na, dumandar agid).	
2	c	» san percorscher en situaziuns concretas (p.ex. dal mintgadi, d'istorgias, da films) il grad dal bainesser ed il stadi da sanadad d'umans. » enconuschan pussaivladads per mantegnair la sanadad e per rinforzar il bainesser (p.ex. moviment, durmir, nutriment, tgira dal corp, amicizias).	
	d	» san percorscher abus sexuals (p.ex. indecenzas linguisticas, egliadas taxantas, contacts corporals, gests) e violenza sexuala, san, co ch'els pon sa defender cunter quai e nua ch'els pon dumandar agid.	
	e	» enconuschan mesiras preventivas per mantegnair la sanadad e san applitgar quellas (p.ex. mesiras d'igiena, tgira dal corp, nutriment, moviment).	
	f	» san descriver las caracteristicas da dependenzas e da toxicomanias e numnar pussaivladads da prevenziun.	FSP - Sanadad
		▶ Cumpetenza consecutiva: ELT.4.1, NT.7.4	

			renviaments FSP - Sanadad
	3.	**Las scolaras ed ils scolars san identifitgar ed explitgar connexs da nutriment e bainesser.**	
NUS.1.3		*Nutriment, mangiativa* Las scolaras ed ils scolars ...	
1	a	» san examinar victualias (p.ex. ingredienzas per spezialitads grischunas) ed ordinar tenor criteris (p.ex. tenor savur, tenor gust, tenor aspect, tenor termin da la racolta, tenor derivanza).	
	b	» san descriver disas da sa nutrir e scuvrir particularitads culturalas e respectar talas dad auters umans.	
	c	» san preparar tenor instrucziun in past (p.ex. marenda, tratga simpla).	
2	d	» san descriver a moda generala l'impurtanza da l'aua e da substanzas nutritivas per in nutriment equilibrà.	
	e	» san cumparegliar atgnas visiuns davart il nutriment cun models sco era classifitgar la funcziun da models en il mintgadi (p.ex. rudella da nutriment, piramida da nutriment).	
	f	» san intercurir la derivanza da mangiativas specificas e reflectar davart l'ir enturn cun talas (p.ex. products regiunals, stagiunals; ir enturn a moda spargnusa/sfarlattanta cun victualias). ≡ sguaz u sfarlattim da victualias: footprint	
	g	» san descriver caracteristicas per ir enturn adequatamain cun mangiativa (p.ex. igiena, magasinaziun, conservaziun).	
		▶ Cumpetenza consecutiva: ELT.4.2, ELT.4.3, ELT.4.4, ELT.4.5, STS.3.2	

			renviaments AS - Corp, sanadad e motorica (1)
	4.	**Las scolaras ed ils scolars san descriver la constituziun da l'agen corp e declerar las funcziuns da tscherts organs.**	
NUS.1.4		*Anatomia e funcziun dal corp uman* Las scolaras ed ils scolars ...	
1	a	» san descriver parts dal corp, lur posiziun e funcziun.	
	b	» san attribuir caracteristicas specificas a tschertas parts dal corp e declerar lur impurtanza (p.ex. giugadiras èn moviblas, egls èn sensibels, ossa da la chavazza ha la funcziun da proteger).	
	c	» san observar andaments e funcziuns en l'agen corp e descriver quels en connex cun il sistem d'organs (p.ex. moviment, musculatura e skelet; digestiun, apparat da mastgar ed organs da digestiun).	
2	d	» san identifitgar reacziuns en il corp sin basa da la structura e funcziun da singuls organs e trair conclusiuns (p.ex. suar, vegnir cotschen, protecziun cunter arsa dal sulegl). ≡ structura e funcziun da la pel	
	e	» san declerar connexs tranter la structura e la funcziun dal corp uman. ≡ star dretg si: skelet, musculs; circulaziun dal sang: cor, venas, arterias	
	f	» san numnar la basa per mantegnair saun il corp ed agir correspundentamain. ≡ funcziuns dal corp: movibladad ed agilitad, equiliber, forza, cundiziun	
		▶ Cumpetenza consecutiva: NT.7.1, NT.7.2	

			renviaments
	5.	**Las scolaras ed ils scolars san percepir e chapir la creschientscha ed il svilup dal corp uman.**	
NUS.1.5		*Creschientscha e svilup dal corp uman* Las scolaras ed ils scolars ...	
1	a	» san mesirar e descriver midadas dal corp e las declerar sut l'aspect da la creschientscha e dal svilup da l'uman (p.ex. daventar pli grond-daventar pli ferm). ≡ grondezza dal corp	
	b	» san numnar cun pleds adequats differenzas dal corp da mattas e mats.	
2	c	» san discurrer davart il svilup futur da dunna ed um.	
	d	» survegnan la pussaivladad d'exprimer dumondas e malsegirezzas davart sexualitad.	
	e	» san numnar midadas dal corp cun noziuns adequatas. ≡ midada da la vusch, menstruaziun	
	f	» chapeschan infurmaziuns davart ils organs sexuals, procreaziun, fructificaziun, cuntracepziun, gravidanza e naschientscha. ≡ structura e funcziun dals organs sexuals	
	g	» san - sut instrucziun - cumparegliar e giuditgar la qualitad da funtaunas specificas concernent sexualitad.	MI.1.2.e
	h	» enconuschan midadas psichicas en la pubertad (p.ex. turpetg, schenadadad e malsegirezza pli gronda, tenuta midada envers l'agen corp, interess sexual che sa dasda) e san che quai tutga tar il svilup normal.	
		▶ Cumpetenza consecutiva: ERC.5.3, NT.7.3	

			renviaments AS - Emprender e reflexiun (7) FSP - Schlattainas ed egualitad
	6.	**Las scolaras ed ils scolars san reflectar davart schlattaina e rollas.**	
NUS.1.6		*Schlattaina e rollas* Las scolaras ed ils scolars ...	
1	a	» san a maun d'exempels descriver e cumparegliar cumportaments da rolla (p.ex. Tgi ha tge incumbensas e cumpetenzas? Tgi porta tge vestgadira? Tgi ha tge hobis?).	
	b	» san descriver rollas multifaras da las schlattainas (p.ex. en la professiun, famiglia, sport) e san che mattas/dunnas e mats/umens han ils medems dretgs.	
2	c	» dovran ina lingua objectiva ed appreziativa en connex cun schlattaina e rollas.	
	d	» san descriver e metter en dumonda rollas da las schlattainas (p.ex. caracteristicas, stereotips, cumportament) sco era realisar pregiudizis e clischés en il mintgadi ed en las medias.	MI.1.2.e
		▶ Cumpetenza consecutiva: ERC.5.2, ERC.5.3	